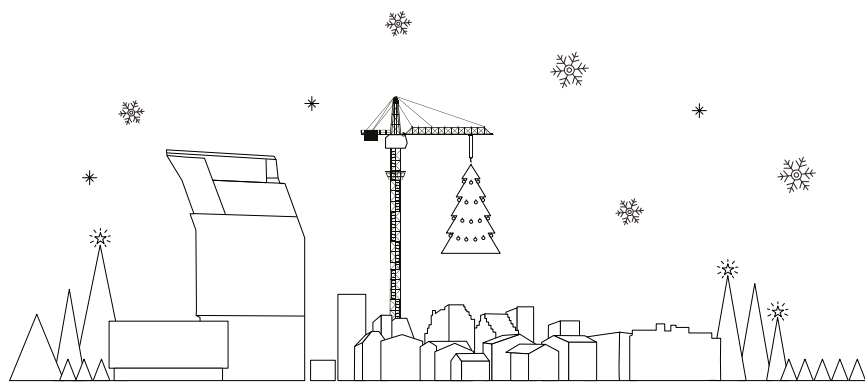
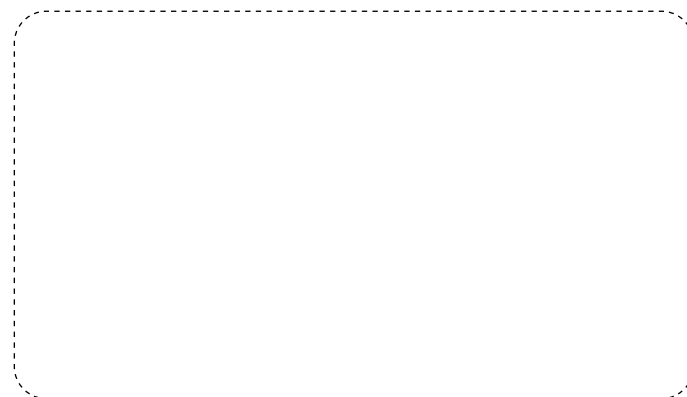

Nr. 3 - 2025 • 21. årgang • Returadresse: Møllergata 24 • 0179 Oslo

BYGNINGSARBEIDEREN

Politisk streik for Palestina

side 15

Ta hensyn til lærlingene side 4-5 | **Krevende tariffoppgjør** side 10-11 | **Støv som dreper** side 13

Se til Wien! side 14-15 | **Tømrer og Byggfagforeningen fyller 140 år** side 18-19

Leder

Geir Olsen

Leder av
Tømrer og Byggfagforeningen

Bestridelse av sykmelding – et økende problem

Det siste året har vi sett en markant økning i saker der arbeidsgiver bestrider sykmeldinger. Dette er ikke bare noe vi opplever lokalt – det er en trend i hele arbeidslivet. Når medlemmene kommer til oss er de ofte fortvilet. De står i en vanskelig økonomisk situasjon og forstår ikke hvordan en sykmelding skrevet av lege kan bli bestridt.

Når NAV i tillegg støtter arbeidsgivers begrunnelse, blir konsekvensene alvorlige. Den sykmeldte kan stå uten inntekt i lang tid, og usikkerheten skaper stor belastning både økonomisk og psykisk. I alle sakene vi har hatt har NAV støttet arbeidsgivers vurdering. Som saksbehandlere gjør vi alt vi kan for å hjelpe – blant annet ved å kontakte NAV og be om forskuttering. Men prosessen er lang og krevende. Vi følger utviklingen tett og jobber for at medlemmene skal få den tryggheten de har krav på.

Hvorfor skjer dette? Arbeidsgiver har adgang til å bestride sykmelding dersom det er mistanke om svindel eller feil, men flere fagforeninger melder om tilfeller der denne adgangen misbrukes. Det skaper en uholdbar situasjon for den sykmeldte, som mister trygghet og inntekt.

Hva må endres? Kortere saksbehandlingstid hos NAV – fra dagens opptil 12 måneder til maks 4 uker. Strengere krav til dokumentasjon fra arbeidsgiver før en sykmelding kan bestrides. Bedre rettssikkerhet for den sykmeldte – ingen skal stå uten inntekt i måneder.

Ønsker alle en god jul og godt nytt år

Bygningsferien 2026

Fellesforbundet og NHO Byggenæringen anbefaler at bygningsferien – kjent som fellesferien – legges til tiden fra og med mandag 8. juli til og med fredag 24. juli (uke 28, 29 og 30).

Partene anbefaler at ferien, 21 virkedager og 4 avtalefestede feriedager, samlet 25 feriedager (basert på 5 dagers arbeidsuke) plasseres på følgende måte:

Fredag 2. januar (1 feriedag)

Partene anbefaler at en feriedag legges til fredag 2. januar 2026.

Påsken 2026 (3 feriedager)

For påsken anbefaler partene at 3 feriedager legges til mandag, tirsdag og onsdag i påskeuken (uke 13).

Fredag 15. mai 2026 (1 feriedag)

Partene anbefaler at en feriedag legges til fredag 15. mai 2026.

Sommerferien 2026 (hovedferie – 3 uker, 15 feriedager)

Sommerferien 2026 anbefales lagt til tiden fra og med mandag 6. juli til og med fredag 24. juli 2026 (uke 28, 29 og 30).

Jula 2026

Partene anbefaler at 3 feriedager legges til 28., 29. og 30. desember 2026.

Øvrige feriedager (2 feriedager)

Plassering av 2 feriedager avtales lokalt.

KONTAKTINFORMASJON:

Fellesforbundet Avdeling 1 Oslo
Akershus
Nannestadgata 2b, 2000 Lillestrøm
Telefon: 23 06 18 90, Telefaks: 23 06 18 91
E-post: avd001@fellesforbundet.org
hjemmeside:
www.fellesforbundet.no/avd001
Kontortid: 08.00-15.30,
sommertid kl. 08.00-15.00
Leder: Diyar Hakki

Fellesforbundet avdeling 601
Tømrer og Byggfagforeningen
Østre Aker vei 24, 0581 Oslo

Telefon: 22 99 28 70, Telefaks: 22 99 28 71
E-post: post@byggfag.org
http://www.byggfag.org
Kontortid: M-T: 08.00-15.30, F: til 13.30
Leder: Geir Olsen

Fellesforbundet avd 600
Bygningsarbeidernes fagforening
Møllergata 24, 0179 Oslo
Telefon: 22 99 47 40
e-post: post@byggningsarbeider.no
Hjemmeside: www.bygningsarbeider.no
Kontortid: Mandag-fredag 08.00-15.30
Leder: Harald Braathen

Vi tar gjerne i mot innlegg. Stoff må være undertegnet med navn, og artikkelen bør ikke være lenger enn en A4 side. (maskinskrevet). Vi tillater oss å rette opp skrivefeil før stoffet trykkes.

Redaksjonen: Petter Vellesen, Geir Olsen, Ken Gordon Solfjeld, Oskar E Lindø Vidar Bratberg og Rune Ask.
Trykk: Nr1 Trykk as

Forsidebilde:

Flere klubber sluttet seg til den politiske streiken 27. november, blant annet Hent-klubben. Her viser Mamadou Ouri Bah (t.v.), Mathis Marien og Christopher Tronstad sin støtte på byggeplassen.

Foto: Christopher Olsson, Klassekampen

Helge Breistein

28 mai var siste arbeidsdag for Helge. Etter 56 år i arbeidslivet trer han inn i pensjonistenes rekke.

Tekst: Rune Ask

Helge hadde diverse jobber før han mandag 18 august 1969 startet som læregutt hos Byggmester Sigurd Helén Pedersen. De var på det meste 120 ansatte. Startlønnen var 2 kroner og tjue øre pr. time og da kostet en liter melk ca. 1 krone, så du måtte altså jobbe en halv time for å få råd til en liter melk. I dag kan vi til sammenligning bare jobbe i 7 minutter for å få råd til en liter melk.

Alle jobbene de hadde ble målt etter akkord-tariffen, så Helge fikk tidlig interesse for akkordjobbing og tariffene, noe han kom til å vie mye av sin videre yrkesvei til å jobbe med.

– Men du organiserte deg ikke før i 1971, hva var årsaken til at du ventet med det?

– Vi fikk klar beskjed fra basen at vi som var læregutter ikke skulle organisere oss før vi hadde avlagt svenneprøve, det var helt unødvendig. Den holdningen er det jo også noen i dag som har, men vi vet jo bedre enn som så.

– Hva var det som gjorde at du organiserte deg?

– Jeg kommer fra en familie som alltid har vært opptatt av dette, så derfor organiserte jeg meg 23 august 1971, og meldte meg da inn i Tømrernes fagforening i Bergen.

Dermed ble han altså medlem i forbundet med det enkle korte navnet Norsk Bygnings-industriarbeiderforbund. Forbundet ble jo senere med og dannet Fellesforbundet i 1988. Helge oppnådde 45 års medlemskap 2014 og ble en av ikke veldig mange som blir æres-medlem mens han fortsatt var yrkesaktiv.

– Du var jo tydeligvis over gjennomsnittet interessert i fagforeningsarbeid og ikke minst akkord og måling?

– Ja, i 1976 ble jeg ansatt som oppmåler i tømrerfaget på målekontoret. Jeg ble fort engasjert og ble valgt inn i styret i foreningen og etter noen år ble jeg valgt som leder av avdelingen og satt som leder frem til 1986 da jeg ble ansatt som forbundssekretær og senere valgt til dette. Fra 1988 ble jeg med inn i Fellesforbundet som forbundssekretær og jobbet bl.a. med byggfagoverenskomsten, akkordtariffene og målekontoret.

Jeg var og med i forhandlingsutvalget på tømrer tariffen i mange år. Den gangen forhandlet man med folk fra Byggmesterforbundet, og de hadde vanligvis forståelse for våre krav til tariffene fordi mange av dem hadde selv jobbet etter denne. I dag føler jeg

Harald Braathen overrakte statuetten Pioneren til Helge Breistein under en tilstelning i august. Det var velfortjent! (Foto: Petter Velleesen)

at arbeidsgiversiden stiller med folk i forhandlingsutvalget som ikke har relevant bakgrunn for å være med i de forhandlingene. Her burde forbundet vært mye mer aktive med å legge press på NHO Byggenæringen.

– Men så hoppet du ut av forbundet?

– Ja, i 1996 fikk jeg tilbud om å bli ansatt som oppmåler i Tømrernes fagforening i Bærum av daværende leder i avdelingen Åge Solberg. Jeg følte at tiden for å jobbe med litt annet var inne, selv om arbeidet besto i mye av det samme. Jeg ble valgt til leder i avdelingen og fortsatte som leder i avdelingen helt frem til 2018. I den tide ble avdelingen først slått sammen med Bærum Sten – jord og sementarbeiderforening til Byggfag Bærum og Asker.

I 2006 gikk vi sammen med Drammen og omegn Bygningsarbeiderforening og startet forhandlinger om sammenslåing, begge avdelingene var relativt små og vi så viktigheten av å styrke bygningsmiljøet i vår region. Det var det noen i forbundet som mislikte, og gjorde hva de kunne for å hindre den sammenslåingen. Da de skjønte at de ikke klarte å hindre det ved bruk av vedtektene så ble to av den gang forbundets ansatte, som da var medlem i avdelingen i Drammen, sendt på det ekstraordinære årsmøte for å agitere mot sammenslåingen.

Årsmøtet stemte for sammenslåing, mot to stemmer. De forlot årsmøtet etter avstemmingen slukøret og med uforrettet sak. Det er ikke hver gang at enkelte i forbundet får det som de vill!

I 2024 slo vi oss sammen med Bygningsarbeidernes fagforening. Det var i hovedsak for å styrke byggfagmiljøet, noe jeg mener er kanskje viktigere enn noen gang. Lønns-systemet vårt er under press, og jeg er ganske sikker på at hvis vi ikke klarer å sikre akkordlønnsystemet en fremtid så vil det være katastrofalt for lønnsnivået i bransjen.

– Men du har jo også vært politisk engasjert, Helge?

– Jada, det fikk jeg vel og på en måte inn med morsmelken. Det var aldri noe tvil om at det var Arbeiderpartiet som var partiet for

meg. Jeg var for eksempel med på å starte Bygningsarbeidernes partilag i Bergen, og det resulterte i at jeg satt i bystyret i Bergen i to perioder. I det samme bystyret satt det den gang en ung og lovende politiker med navn Erna Solberg...

– Du har også gått på Manchesterskolen?

– Ja, i 1974 i ca tre måneder. Det var et samarbeid mellom nordisk fagbevegelse og universitetet i Manchester.

– Da var det kanskje bra at det ikke var et samarbeid med universitetet i Liverpool da, for da hadde kanskje favorittlaget vært Liverpool...

– Å nei du! Jeg var Manchester United-fan lenge før jeg dro til Manchesterskolen, svarer han ganske bestemt.

– Jeg gjennomførte også Geneveskolen i 1983 (6 uker). Jeg ble senere valgt som leder av den nordiske delen av dette. Mange av de tidligere deltagerne samles fortsatt en gang i året.

– Du har også vært engasjert i Folkets Hus.

– Jada, jeg har deltatt i styret både i Folkets Hus i Drammen og i Folkets Hus i Sandvika.

Som dere sikker allerede har skjönt så er dette en mann som er «litt» over gjennomsnittet engasjert i fagbevegelsen og jeg tror med sikkerhet at engasjementet ikke forsvinner med pensjonisttilværelsen. På bakgrunn av dette har avdelingen valgt å søke om at Helge får tildelt Fellesforbundets høyeste utmerkelse, pioneren. Søknaden ble som forventet godkjent i forbundsstyret og 27. august så ble Pioneren delt ut til Helge i forbindelse med avdelingens samling av styret og ansatte på Anker hotell i Oslo. En flott og verdig avslutning for Helge etter en lang innsats i fagbevegelsens tjeneste.

Dette var vel fortjent Helge! Vi ønsker deg lykke til som pensjonist.

.....
Camilla Løkslid er en lærling som har orden på rettighetene sine!

.....
-Jeg er tilhenger av det organiserte arbeidslivet, sier lærlingeansvarlig i GK, Kristen Henriksen.

– Alle må ta mer hensyn til lærlingene!

Vi har fått en avtale om intervju med lærlingansvarlig i GK Norge AS, Kristen Henriksen og lærling i rørleggerfaget, Camilla Løkslid, som jobber i Drammen. Kristen har bakgrunn som rørleggermester og takstmann. Han er nå håndverksansvarlig med oppfølgingsansvar for lærlingene i rørfag og ved oppstart for nye lærlinger på tvers av alle fagene: Kjøle/varmepumpeteknikk, rør, elektro og bygg-automasjon.

Tekst og foto: Rune Ask

– Hvorfor legger GK så stor vekt på lærlinger?

– Dette ble innført i hele selskapet i 2022/23 etter mal fra Trondheim som startet arbeidet med fokus på lærlinger i 2018. Det ga gode resultater. Tidligere sluttet mange lærlinger etter endt læretid og man ønsket å snu den trenden. Så ønsket man at alle skulle ta mer hensyn til lærlingen og se på disse som en ressurs. For tiden har vi ca. 150 lærlinger derav ca. ti prosent jenter. Vi kan bli bedre.

– Hva er strykprosenten hos dere på fagprøver?

– Ca. ti prosent.

– Dere kaller jo inn alle lærlinger til en hel uke med info. Hva legger dere vekt på?

– Det er veldig mye vekt på HMS. All statistikk viser nemlig at det er mest ulykker når du er helt fersk i jobben. Vi ønsker at alle skal komme hjem like hele som de dro på morgenen. Alle ulykker med skader bli registrert, og ut fra det må det gjøres tiltak for å bli bedre. Vi registrerer også alle uønskede hendelser som hjelper oss å forebygge. Dessuten legger vi også vekt på riktig og sunt kosthold. Det på virker oss alle å ha

riktig energi for å utføre jobben. I tillegg er det viktig å få nok søvn. Lite søvn gir mindre energi og lavere konsentrasjon.

Vi forsøker å lære dem at de må bidra til et godt arbeidsmiljø og setter søkelys på hvordan vi snakker med, og ikke minst om hverandre. Rett og slett: Vis respekt for hverandre!

Videre så har vi et godt samarbeid med opplæringskontoret hvor det gjennomføres 1-1 samtaler.

– Du mener at fagorganisering er viktig, hvorfor? Og hvorfor bør lærlingene organisere seg?

– Jeg er tilhenger av et organisert arbeidsliv fordi, det gir mye ryddigere arbeidsforhold både for ledelsen og de som jobber ute i produksjonen.

Undertegnede kan skyte inn att vi som organisasjon var invitert til å holde innlegg for årets ferske lærlinger. Jeg og vår eminente ungdomssekretær Ida Hexeberg deltok her. Lærlingene trenger og det sikkerhetsnettverket i ryggen som de andre i bedriften. Du kan aldri vite hva som dukker opp fremover.

Vi har også med oss en lærling på dette møtet, Camilla Løkslid, 19 år fra Lier.

– **Hei Camilla! Hva fikk deg til å velge ett yrke som rørlegger?**

– Det fant jeg ut i løpet av året på VG1. Jeg har alltid likt fysisk arbeid og da syntes jeg rørlegger virket mest interessant. Det er jo ikke til å stikke under en stol at rørleggeryrket fortsatt er mannsdominert selv om at vi ser en utvikling de senere årene at flere jenter søker seg til håndverksyrker.

– **Hvordan trives du blant gutta?**

– Jeg trives veldig godt, jeg blir behandlet med samme respekt som de andre kollegene mine.

– **Hva med når du dukker opp hos kunder da og de ser at det er en jente som kommer?**

– Det opplever jeg som utelukkende positivt. Har ikke opplevd noe negativt ennå i jobben pga. at jeg er jente.

– **Har du blitt presentert for tillitsvalgt i bedriften?**

– Jada, og han har jeg stor tillit til.

– **Har du blitt informert om hvilke forsikrings og pensjonsordninger dere har?**

Jeg spør Kristen hvor høy OTP de har og da nøler han litt, men Camilla svarer med en gang:

– Vi har 3,5 %.

Jeg måper litt. – Camilla, du er 19 år og lærling, også har du kontroll på pensjonsordningen du er omfattet av!

– Ja, jeg er inne og sjekker hva som er innbetalt på min konto jevnlig.

Jeg er mektig imponert. Jeg vet at MANGE arbeidstaker i Norge, inkludert våre medlemmer, ikke aner hva de har i pensjonsordning, og langt mindre er inne og sjekker om innbetalingene stemmer. Du imponerer!

Kristen skyter inn: – Da Camilla var på utplassering i bedriften når hun gikk på skolen, så greide hun å avlegge prøve så hun fikk sveisesertifikat. Det sier litt om hva det bor i Camilla.

– **Hva ser du for deg fremover da Camilla?**

– Jeg har jobbet i litt over ett år og skal selvfølgelig jobbe for få avlagt fagprøve. Deretter tar jeg sikte på å videreutdanne meg til industrirørlegger.

Da gjenstår det bare for meg å takke for tiden deres.

Kanskje vi kan lage ett nytt intervju når hun har avlagt fagprøven.

Ny tømrmåler

Målekontoret Byggfag, som er eid av Tømrer og byggfagforeningen Fellesforbundet avdeling 601 har ansatt ny oppmåler, **Inge Lundby Pedersen**.

Inge kommer fra Skanska, tok svennebrev som tømmer i 2007 og var tømmerbas fra 2020 til 2024.

Han har vært tillitsvalgt og klubbleder i Skanska fra 2024 til 2025

Inge er gift og har to barn.

Han satt i styret til Tømrer og byggfagforeningen fra 2023 til 2025.

Ny organisasjonsarbeider

Tømrer og byggfagforeningen Fellesforbundet avdeling 601 har frikjøpt **Magnus Holm Adelsøn** til å være organisasjonsarbeider. Han er frikjøpt for en periode på to år.

Magnus kommer fra BundeBygg AS, hvor han tok svennebrev som tømmer i 2021. Han har vært tillitsvalgt og klubbleder i BundeBygg fra 2021 til mai 2025.

Han har samboer og to små barn, en jente og en gutt.

Magnus har sittet i styret til Tømrer og byggfagforeningen, som styremedlem fra 2023, og han ble valgt til nestleder i 2024.

Ny saksbehandler i avd 600

Li-Mei Berglid begynte som saksbehandler i Bygningsarbeidernes fagforening 1. august 2025.

Li-Mei har jobbet i LO siden 2016, først som faglig ungdomssekretær i LO Telemark og deretter som organisasjonsarbeider i LO Oslo og Akershus. Hun har utdanning i saksbehandling/offentlig administrasjon fra Universitetet i Oslo og NOKUT-godkjent fagskoleutdanning i HMS. Hun har også erfaring som tillitsvalgt, verneombud og hovedverneombud, og er generelt opptatt av at vi skal ha det bra på jobb.

Selv om Li-Mei jobber mest innendørs og på kontor syns hun det er stor stas å være med på byggeplasser, som for eksempel her hvor hun er med tillitsvalgt Nora Høyning opp i en kran ved nye Ahus.

Skandinavisk storbykonferanse for byggefagene

Tekst og foto: Petter Vellesen

Årets storbykonferanse gikk over to dager, 6. og 7. oktober i Oslo. Dette arrangementet ble opprinnelig kalt Nordisk Hovedstads-konferanse, men er nå omdøpt for å stemme mer med de geografiske realitetene. Det var nemlig representanter fra København, Stockholm, Göteborg, Malmø, Oslo, Bergen og Trondheim til stede, til sammen noen og førti representanter, ca 30 tretti av dem tilreisende. Vi får se om vi må skifte navn igjen til neste år – vi tenker på å invitere finnene igjen.

Konferansen første dag besto i hovedsak av landrapporter, hvor Norge, Danmark og Sverige la fram en statusrapport fra hvert sitt land og hvor det kom fram at det er mye som forener oss, men vi er jammen forskjellige også. Se for eksempel artikkelen om sympati-streiker i Danmark. Det er langt fram til et slikt kamprnivå både i Sverige og Norge.

Fra Sverige fikk vi blant annet høre om offentlige innkjøp og om kampen for å kreve tariffavtale.

Dag to begynte med en bolk om arbeidsmiljø, nærmere bestemt om usynlig støv i forskjellige former, hvor vi fikk glimrende, lærerike innledninger fra Christian Ingebrekt fra Rør og Blik i København, Glenn Seland, Norsk Arbeidsmandsforbund og Markus Hansen, Heismontørenes fagforening. Tydelig at disse sakene skaper stort engasjement og at tida er overmoden for å hente fram ny kunnskap og også dra fram den gamle, men ofte glemte, kunnskapen.

Jonas Bals avsluttet med et som vanlig engasjerende foredrag om den framvoksende trusselen fra ytre høyre. Dessverre tror vi ikke det blir siste gang det teamet vil bli tatt opp på disse konferansene.

Det var mer enn førti deltakere på Skandinavisk Storbykonferanse. Den ble arrangert av Bygningsarbeidernes Fagforening, Tømrer og Byggfagforeningen, Elektromontørenes fagforening O&A, Heismontørenes Fagforening, Norsk Arbeidsmandsforbund avd 2.

Det må bli standard med tariffavtale ved offentlige byggeoppdrag i Sverige, sa Patrik Jerksten, leder i Byggnads Väst, på Skandinavisk Storbykonferanse.

Tariffavtale er en garanti for sunn konkurranse

Tekst og foto: Petter Vellesen

På storbykonferansen rapporterte lederen i Byggnads Väst, Patrik Jerksten, om kampen de fører for rettferdige innkjøp ved offentlige oppdrag. I Göteborg foregår det nå en svært interessant politisk dragkamp om hvorvidt man kan stille krav om tariffavtale.

I 2024 stilte kommunestyret et slikt krav ved et av sine byggeoppdrag. Kontrakten ble gjennomført og det var ingen som prøvde å anke beslutningen. Dette ble imidlertid tatt ille opp av arbeidsgiverorganisasjonen Företagarna, som tipset Konkurrentverket, det svenske Konkurrentsetilsynet, om saken. De har nå uttalt at Göteborg har handlet i strid med loven om offentlige innkjøp. I følge tilsynsmyndighetene strider kravet mot «proporsjonalitetsprinsippet» og at man må stille krav som er «mindre inngripende» for å oppnå målet, for eksempel krav om minimumsvilkår. Tilsynet mener også at et krav om kollektiv avtale strider mot prinsippene om ikkediskriminering og likebehandling.

Bygningsarbeideren benyttet anledningen til å stille noen spørsmål til Patrik Jerksten om dette:

Göteborgs by forsøkte å stille krav om at anbyderne skulle ha tariffavtale ved renoveringen av Dalaskolan. Hvorfor mener kommunen at det er viktig med tariffavtaler på offentlige byggeplasser?

At det finnes tariffavtale sikrer sunn konkurranse og framforhandlede vilkår for arbeidere og arbeidsgivere. Det holder kriminalitet og underbudskonkurranse borte, samtidig som det sikrer at skattebetalerne får byggene utført av faglærte arbeidere og seriøse bedrifter der kostnadene stemmer med anbudene.

Dalaskolen er jo et ganske lite anbud. Göteborg handler årlig for 29 milliarder. Er det noen grunn til at nettopp denne skolen ble valgt for å utfordre EU-reglementet? Sosialdemokratene har ikke rent flertall i

Göteborg og derfor måtte partiet forhandle med andre partier for å få til dette vedtaket. Dalaskolen lå først i køen når denne beslutningen var tatt. Da ville vi handle fort før noen ville ombestemme seg.

Hvordan vil et krav om kollektivavtale påvirke Byggnads og medlemmene?

Det er historisk at det kravet blir stilt. Det har aldri skjedd i Sverige før. På sikt ser vi at dette kommer til å utgjøre en stor forskjell når det gjelder sysselsetting og rettferdige vilkår, der den svenske modellen kan gjennomføres fullt ut. Våre medlemmer får fordeler av det og bedrifter uten tariffavtale kan ikke brukes.

Kravet på Dalaskolan ble jo avvist av Konkurrentsetilsynet. Er dette kravet lagt på is nå, eller kan vi vente at Göteborg vil fortsette å utfordre EU-systemet på dette området?

Göteborg vil fortsette med dette, men det trengs politisk flertall for det. Etter vår mening har Konkurrentsetilsynet gjort en feilvurdering og kan ikke stoppe dette i lengden. Tariffavtale er en garanti for sunn konkurranse, ikke omvendt.

I februar – etter at Konkurrentsetilsynet hadde stoppet kravet – tok Göteborgs ordfører Jonas Attenius til orde for en «fackpolitisk diskussion» og sa at «facket måste höja sine röster». Har Byggnads, LO eller andre fagforbund tatt den utfordringen?

De stoppet ikke kravet, de bøtela kommunen, og det forandrer ingenting. Ja, Byggnads jobber hardt med spørsmålet og det var i utgangspunktet Byggnads Väst som drev dette til å bli et politisk spørsmål. Vi har uttalt klart og tydelig at dette skal bli standard for offentlige innkjøp i Sverige.

Attenius mener at dette er et valgkampsspørsmål i 2026. Vil Byggnads følge opp dette, og hvordan vil dere jobbe for å få spørsmålet på den politiske agenda?

Byggnads driver dette steinhardt og jobber for å vinne politisk flertall i 2026. Det er Byggnads som har drevet partiet til å stille kravet, så det er viktig at våre medlemmer stemmer for det i 2026!

Danske håndverkere viser styrke:

Sympatikonflikt gir resultater

Fagbevegelsen brukte blokade for å sikre overenskomst på Børsen i København. Sympatikonflikter og konfliktliste som verktøy gir resultater for organiserte håndverkere.

Tekst og foto: Rune Eltard-Sørensen

Da rundt 200 håndverkere og faglig aktive møtte opp tidlig om morgenen 23. september 2025 foran byggeplassen til det ikoniske Børsen-bygget i København, var målet klart: Ingen skal jobbe uten overenskomst – heller ikke på en byggeplass eid av arbeidsgiverorganisasjonen Dansk Erhverv selv.

Etter bare noen timer med blokade og forhandlinger måtte byggherren gi etter. De to virksomhetene uten avtale, Domus Ejendoms-service og DK Akustik, ble kastet ut fra byggeplassen. Kort tid etter signerte Domus Ejendomsservice en overenskomst med 3F Bygge-, Jord- og Miljøarbejdernes Fagforening (BJMF).

– «Blokaden virker. Det her viser hvor viktig det er at vi står sammen og bruker de verktøyene vi har,» sier Carsten Bansholm Hansen, leder for byggegruppa i 3F BJMF. «Når selv Dansk Erhverv må rette seg etter spillereglene, er det en seier for hele fagbevegelsen.»

Sympatikonfliktlistens betydning

Bakgrunnen var at firmaene som arbeidet på byggeplassen, hadde stått på Fagbevægelsens Hovedorganisations (FH) offisielle sympatikonfliktliste helt siden 2021. Ifølge den danske modellen betyr det at ingen organiserte arbeidere har lov til å samarbeide med slike virksomheter.

At en arbeidsgiverorganisasjon som Dansk Erhverv – som selv forhandler overenskomster – hadde konfliktrammede bedrifter på sin egen byggeplass, ble møtt med kraftige reaksjoner. «Det er helt uakseptabelt. De har jo selv denne listen på sine nettsider,» sier Bansholm Hansen.

Den danske konflikten på Børsen har vakt interesse i hele Norden. I Danmark er blokade og sympatikonflikt lovlige og velprøvde verktøy og et legitimt verktøy for å beskytte overenskomster

I Norge er lovverket mer begrenset, og sympatistreik krever særskilt godkjenning. Likevel peker mange faglige aktivister på Børsen-saken som et eksempel på hvordan kollektive aksjoner kan sikre rettferdige lønns- og arbeidsvilkår – og hvordan offentlig oppmerksomhet og faglig samhold kan presse selv de største arbeidsgiverne til å ta ansvar.

Resultat: Rett til kontroll og kjedeansvar

Resultatet ble en avtale som styrker fagforeningens rettigheter. Fagforeningene får nå adgang til byggeplassen og rett til å kontrollere forholdene. Dansk Erhverv har dessuten gått med på et delvis kjedeansvar, slik at hovedentreprenørene kan holdes ansvarlige for eventuell underbetaling.

– «Når vi viser at vi kan handle samlet, flytter vi grensene for hva som er mulig. Det her handler ikke bare om én byggeplass – det handler om å forsvare den kollektive avtalen og den nordiske arbeidslivsmodellen,» sier Carsten Bansholm Hansen.

.....
I Danmark er blokade og sympatistreik lovlige og velprøvde verktøy for å beskytte overenskomstene.

Sympatikonflikt i Danmark: Hvorfor og hvordan?

En sympatikonflikt (eller støttekonflikt) betyr at en fagforening iverksetter en arbeidsstans – for eksempel streik eller blokade – for å støtte en annen fagforenings konflikt. Hensikten er å legge press på en bedrift som nekter å inngå tariffavtale.

Sympatikonflikter er fullt lovlige i Danmark, så lenge de er:

- Varslet korrekt i henhold til Hovedavtalen mellom DA (Dansk Arbeidsgiverforening) og FH (Fagbevægelsens Hovedorganisation).
- Proporsjonale – altså at de står i rimelig forhold til formålet.
- Rettet mot et legitimt mål, typisk å få en bedrift til å inngå tariffavtale.

Fakta: Den danske konfliktliste

FH (og tidligere LO) fører en offisiell konfliktliste, som publiseres på deres nettside – og faktisk også på arbeidsgiversiden. Det er for tiden ca. 2 600 bedrifter på listen.

Å stå på denne listen betyr:

- At bedriften ikke har tariffavtale og er omfattet av en lovlig konflikt.
- At ingen organiserte arbeidere under FHs forbund må arbeide for eller sammen med bedriften.
- At fagforbund lovlig kan iverksette sympatikonflikter for å støtte hovedkonflikten.

Finn sympatikonfliktlisten her:

<https://fho.dk/blog/category/arbejdsret-og-overenskomst/sympatikonfliktslisten/>

.....
Rundt 200 fagforeningsaktivister møtte opp tidlig om morgenen foran byggeplassen til Børsen-bygget.

Christian Justnes er Fellesforbundets første leder fra bygning

Bygningsarbeiderens utrettelige journalistavdeling har greid å få en avtale med den nye forbundslederen. Dette på tross av en relativt fullpakket hverdag. Det setter vi selvfølgelig pris på. Før intervjuet startet så kom det frem at han hadde avtale med VG etter vårt intervju. Med andre ord VG må vike når bygningsarbeiderens journalister kommer på banen.

Tekst og foto: Rune Ask

– Hei Christian, og først og fremst gratulerer så mye med ny jobb.

– Takk skal du ha.

– Det varmer jo et bygningsarbeider hjerte at etter 37 år så har vi endelig fått en forbundsleder fra bygning.

Han smiler litt over dette. Jeg kan jo nevne at Cristian var bare 12 år når fellesforbundet ble dannet. Lite visste han nok den gangen at han ville bekle en avnorsk arbeidslivs mektigste stillinger.

– Brukte du lang tid på å bestemme deg når du ble forespurt?

– Jeg brukte vesentlig lengre tid på å bestemme meg nå jeg ble forespurt om å bli nestleder. Da gikk jeg noen lange runder med meg sjøl. Så når situasjonen ble som den ble og Kine tok utfordringen om å bli ny LO-leder, så var det ikke så vanskelig. Har du sagt ja til å være nestleder så må du være forberedt på å måtte overta som leder. Men det er klart at jeg kjente på ansvaret for å ta over. Uten tvil.

– Ok, jeg skjønner. Ja det var en avdelingsleder som sa til meg en gang at uttrykket nestleder egentlig betyr neste leder. Bakgrunnen din da Christian, hvordan er den?

– Jeg begynte som voksenlærling i Kruse Smith i 1998 som forskallings snekker. Tok fagprøven i 2001.

– Hvordan kom du på å bli fagorganisert?

– Det var når vi streiket i 2000. Da skjønte jeg at jeg måtte bli en del av det felleskapet og være solidarisk med mine kollegaer. Etter det så ble jeg valgt som tillitsvalgt og har vært igjennom en rekke kurs som Fellesforbundet har arrangert. Jeg tror kanskje med noen unntak at det eneste jeg ikke har vært igjennom er LO-skolen, det rakk jeg aldri.

– Nei skjønner, men kanskje den skolen du går nå er vel så lærerik som LO-skolen uten at jeg på noen måte prøver å snakke ned LO-skolen.

– Mitt poeng er at det er mulig å nå helt til topps uten toppskolering.

– Du var jo også avdelingsleder i avdeling 3 Agder fagforening før du kom inn i forbundets ledelse i 2022, og nå er du altså forbundsleder. Det må vel kunne beskrives som en ganske bratt karrierekurve. Tror ikke det noen som matcher den. Hvordan er hverdagen din?

– Det er jo blitt helt annerledes dager, det er mange som vil ha en bit av deg. Så det er viktig å kunne prioritere, men jeg har gode folk rundt meg som hjelper til med dette.

.....
Regjeringen har ikke gitt oss drahjelp ved å utvide permitteringsordningen. Det er skuffende, sier vår nye forbundsleder Christian Justnes

– Hvordan kobler du best av da fra denne hektiske hverdagen?

Dert er først og fremst å komme hjem til familien min. Kona mi Lene som jeg har vært gift med i 21 år og datteren min Una på 14 år. Jeg prøver så godt det lar seg gjøre å legge fra meg pc nå jeg er hjemme. Det sniker seg kanskje inn en time på slutten av søndagen for å være best mulig forberedt til uka som kommer.

En annen fordel jeg mener jeg har er at jeg ukependler. Da reiser jeg bort fra det miljøet jeg jobber i til det daglige. Jeg driver også litt med jakt, og det er en veldig fin ting å koble av med. Det har ikke blitt noe særlig i høst av naturlige årsaker, men jeg håper å få tid til dette igjen om en stund.

Jeg er veldig glad i fotball. Selv om det kanskje ikke har gått så bra for Start så er jeg Liverpool fan. Har vært det siden 90-tallet. Jeg har hatt mange turer til England sammen med kompiser for å se på dem. Har og fått mange venner i England pga. fotballen. Da kobler jeg godt av.

– Du har jo erfaring med å jobbe etter akkordlønnsystemet og sett dette i praksis. Hvordan tror du det systemet vil klare seg i fremtiden?

– Jeg tror lønnssystemet absolutt har en fremtid. Nå satses det jo både fra oss og arbeidsgiverne på servicekontoret for akkord. Jeg tror at hvis vi skal få opp bruken av lønnssystemet så er det viktig å styrke samarbeidet med arbeidsgiveren. Men vel så viktig og kanskje vel så utfordrende er få opp interessen rundt lønnssystemet blant våre egne medlemmer.

Jeg tror også at tariffene må effektiviseres og bli enklere i bruk. Både for de i akkordlagene som bruker det, men også for arbeidsgiverne. Vi kommer til å mangle folk fremover så effektivisering blir viktig. Vi ser jo at det er store lønnsforskjeller blant våre medlemmer som jobber innenfor Fellesoverenskomsten for byggfag (FOB).

– Tror du at systemet med målekontorene slik vi kjenner det i dag er modent for endring?

– Vi må jo selvfølgelig følge med i samfunnsutviklingen og ha en løpende vurdering av hvordan målevirksomheten er organisert – og sørge for at den er så god som mulig.

– Vi er jo inne i en lavkonjunktur i bygge og anleggsbransjen. Hva synes du om at regjeringen ikke lytter til partene i arbeidslivet om å bl.a. utvide permitteringsordningen.

– Det synes jeg er veldig skuffende. Den forrige og den sittende regjeringen burde gitt oss den drahjelpen. Det vil jo føre til at mange fagarbeidere forsvinner til andre bransjer for godt. Dette vet vi fra tidligere. Det vil og føre til utfordringer med å rekruttere folk til bransjen. Når de samtidig sier at boligbyggingen må styrkes, så taler vel det for seg selv. Husbanken kunne vært styrket vesentlig for å forsøke å snu trenden innen boligbygging.

– Trenger vi å organisere lærlinger?

– Ja, absolutt, de må tidligst mulig få muligheten til å organisere seg. Det hviler et ansvar hos våre tillitsvalgte å gi dem den muligheten. Jeg synes det er trist å høre at lærlinger ikke en gang er blitt spurt. Det er også viktig å drive med skolebesøk, slik at de lærer om partsamarbeidet i norsk arbeidsliv.

– Vi vet at det er stort sprik i tjenestepensjonsordningene i de enkelte bedriftene og ditto uvitenhet om hva slags ordning de praktiserer.

– Ja, dette er jo en veldig viktig del av lønna vår og flere burde absolutt bli mer nysgjerrig på det. For å synliggjøre det bedre så burde dette komme frem på lønsslippene våre. Da vil man få litt mere søkelys på det.

– Vi kunne sikkert pratet i flere timer, men vi får runde av snart. Til slutt, hva er din favorittmusikk?

– Tja, jeg er vel ganske altetende, men jeg er nok mest glad i rock. Jeg får for øvrig alt for liten tid til å lytte til musikk.

– Hjertesaker?

Internasjonal solidaritet, det må vi ta oss råd til.

Frontfagsmodellen må bestå, det er den eneste farbare veien slik jeg ser det.

– Takk for at du tok deg tid til dette og lykke til videre i jobben.

Bas-skolen blir virkelighet

Tekst: Redaksjonen

Basrollen er en nøkkelrolle – en rolle som er både kompleks og krevende. Den krever solid kunnskap, bred kompetanse og evne til å balansere mellom mange ulike fagområder og temaer.

I 2026 vil Fagskolen i Oslo sette i gang Bas-skolen.

Med dette utdanningsprogrammet settes basrollen i fokus. Utdanningsprogrammet gir et viktig bidrag til at rollen får den anerkjennelsen og respekten den fortjener.

Målet er å styrke både faglig tyngde, sosiale ferdigheter og status, slik at dagens og morgendagens baser står enda bedre rustet til å lede.

Om utdanningsprogrammet:

- For nåværende og kommende baser
- 2 x 20 plasser i første omgang
- Gir 15 studiepoeng
- Samlinger på skole 3-6 stk av 3 dager hver
- Praksis i bedrift er en viktig del av læringen
- Logg og refleksjon rundt oppgaver som Bas
- Oppgaver knyttet til rolleforståelse, fremdrift og logistikk og lagledelse

Studiet består av to hovedtemaer:

Digitale verktøy, akkord, HMS og kvalitetssikring

- Digitale verktøy og prosesser
- Lønn og akkord
- Kvalitetssikring, forskrifter og sikkerhet

Samhandling, arbeidsflyt og læring

- Arbeidsflyt, framdrift og logistikk
- Kommunikasjon og samhandling
- Læring og veiledning

Søkbart via Fagskolen Oslo i begynnelsen av 2026 – følg med og meld deg på. Dette er starten på en satsing som vi løfte deg i rollen som bas.

Torgeir Aakre er lagbas i Skanska og Christian Sagvold Johansen jobber i Servicekontoret for akkord. Begge kunne derfor uttale seg med tyngde under åpningsseminaret til Bas-skolen i november. (Foto: Harald Braathen)

– Tariffoppgjøret blir krevende. Vær forberedt på streik!

Vi er midt i oppkjøringa til tariffoppgjøret. Klubbene har diskutert krava og foreningen har hatt medlemsmøte og sendt inn forslag. Nå er Fellesforbundet inne i en hektisk periode hvor svarene sorteres og man etter hvert skal diskutere seg fram til hvilke krav vi skal kjøre fram i oppgjøret.

Forbundssekretær Joachim Espe skal lede forhandlingene på Fellesoverenskomsten for Byggfag til våren. Det er kommet inn mange krav, så det er litt av en jobb å sortere ut de viktigste.

Tekst og foto: Petter Vellesen

Det er Joachim Espe som kommer til å være forhandlingsleder for Fellesoverenskomsten for Byggfag, og Bygningsarbeideren har tatt en prat for å høre hans vurderinger.

– Vi går inn i et tariffoppgjør med en krise i boligbygginga. Det er selvsagt ingen drømmesituasjon, men hvor dyp er egentlig krisa, og hvordan vil den prege oppgjøret?

– Det er jo veldig viktig at bransjen kan holde på den kompetansen man har, så vi jobber jo politisk med permitteringsregelverket, og først og fremst med at man kommer i gang med både boligbygging og ENØK-tiltak. Det er jo en tøff oppgave å drive forhandlinger i en situasjon hvor en stor del av medlemmene er permitterte eller til og med helt ledige, samtidig veit vi at regjeringa har måltall på 130 000 boliger fram til 2030, og skal man nå det har vi bare tida og veien. Boligbygginga må ta seg opp! Vi mister kompetanse og må skaffe oss en ny arbeidsstokk. Hvis vi ikke gjør de riktige valga er vi der vi stod for 10-15 år sida.

De viktige spørsmålene er for eksempel: Hvordan rekrutterer vi folk? Hvordan gjør vi bransjen attraktiv? Hvordan hever vi kompetansen? Hvordan øker vi produktiviteten? Hvis bransjen skal tiltrekke seg ungdom må den være et sted man kan bli hele arbeidslivet og ha utviklingsmuligheter. Derfor kan man ikke forverre vilkåra bare fordi det er en konjunkturedgang. Det gjør det bare vanskeligere å snu situasjonen.

– Men det ser nå ut som om det foregår en ganske sterk omstrukturering av byggebransjen, i retning oppsplitting og bortsetting. Hvilken effekt vil det ha på tariffoppgjøret at våre motparter i mindre grad ansetter folk, men at arbeidskrafta jobber i bedrifter som er utenfor det organiserte arbeidslivet?

– Det er jo en ny utvikling i den kampen vi har holdt på med hele veien. Målet vårt har jo ikke bare vært å kvitte oss med bemanningsbransjen, men at bygningsarbeidere skal være fast og direkte ansatte i bedriften som utfører arbeidet. Vi ønsker oss jo så klart en forståelse og erkjennelse – også fra arbeidsgiverne – om at omstilling, skaffe nok arbeidskraft,

produktivitet og konkurransekraft løses best ved den norske arbeidslivsmodellen. At man i lengden er tjent med å fraskrive seg arbeidsgiveransvaret på denne måten skjønner jeg ikke. Alt vi vet om kvalitet, produktivitet og å levere gode bygg, tilsier jo at dette er en dårlig modell.

– Hvis vi stiller et rimelig krav i oppgjøret, får vi ofte høre at dette ikke kan innfris fordi det bare vil gjelde de med tariffavtale, og dermed være konkurransevidende til fordel for de uorganiserte bedriftene.

– Det er jo partene som må ta ansvar for å legge lista i bransjen, det hviler jo på arbeidsgiverne også. Men det er jo mange av de med tariffavtale som bruker bedrifter uten avtale som underleverandører. Da kan man jo ikke komme etterpå å klage over konkurransevilkårene. På mange måter blir de uorganiserte bedriftene føret av tariffbedriftene, men man må jo se konsekvensene av de valgene man har gjort og spørre seg om det er denne utviklinga man ønsker.

– Kan du si noe om hvilke krav vi kommer til å stille?

– Nå skal prosessen med å prioritere kravene foregå i tariff-/bransjerådene og forbundsstyret, og gjennom det kommer vi fram til de kravene det er vilje til å sette makt bak. Denne grundige prosessen er avgjørende for at vi prioriterer rett og at vi får gjennomslag. Men ut ifra debatten som har gått i klubber og fagforeninger siden sommeren så ser vi noen overordna områder våre medlemmer og tillitsvalgte er opptatt av: Omstilling i bransjen, det å kunne rekruttere nok arbeidskraft og det med produktiviteten. En ting som jeg tror blir viktig blir kompetansepolitikken og hvordan vi styrker tilbudene og muligheten til å heve kompetansen på alle nivåer i byggenæringa. Vi ser jo at det er ønske om det, både når det gjelder språk og fagbrevteori for eksempel. Der er det jo ventelister.

– Vår forening har jo stilt krav om å legge bestemmelsene i Industriooverenkomsten til grunn, samt å utvide rettigheten til fri fra en dag til en uke.

– Ja, en dag er jo ikke nok til å heve kompetansen. Dette er jo en prioritert oppgave for Fellesforbundet. Målet er jo at alle medlemmer skal få tilbud om kompetanseheving på et eller annet nivå.

– Du nevner produktiviteten. Akkorden har jo tradisjonelt vært veldig viktig for bygningsarbeiderne og FOB'en. Ligger det noen «akkordkrav» i bunken?

– Jeg mener at Servicekontoret for akkord, som ble oppretta etter oppgjøret i 2022 har vært en stor suksess. Riktignok ser vi jo på statistikken at det har vært en nedgang i målevolum, men det knytter seg til konjunkturen i næringa den siste tida, og vi merker en annen bevissthet og holdning til akkord

er ganske annerledes enn før, og det er jo det vi ønsket å oppnå. Begge parter må jo ønske det, og det tar ofte tid. Dette er åpenbart en del av svaret på de store utfordringene vi står overfor, sammen med kompetansehevingen som vi har snakka om. Et godt eksempel er Basskolen, som starter opp nå.

Produktivitet er jo ikke at man skal sitte på hver sin tue og gjøre samme jobben på nytt hver gang. Vi må etablere en kultur med felles rammer, felles opplæring og erfaringsutveksling og hvor vi har strukturer for å heve kompetansen, så vil jo det kaste av seg! Hvis alle skal være Petter Smart og finne på sine egne systemer er det kortsiktig tenkning hvor man lur seg selv. Igjen er det viktig at man må få en kollektiv erkjennelse av dette, også på arbeidsgiversida. Dette tar jo tid, men jeg har trua på at initiativer som styrker og utviklet Servicekontoret kan bidra.

– Over til noe annet. Spørsmålet om arbeidstid har ikke vært så prioritert i tariffavtalen vår. Der har vi overlatt det meste – bortsett fra arbeidsdagens lengde – til arbeidsmiljøloven. Hva tenker du om dette?

– Arbeidstid er et ekstremt viktig spørsmål som vi må ta tak i og det er jo også noe vi jobber høyt prioritert med politisk. Det er viktig å få på plass rammer for dette før det sklir helt ut. Dette er nok en konsekvens av at det har vært et stort press på arbeidstida, og mange har tøyd strikken altfor langt. Normalarbeidsdagen er under sterkt press i byggebransjen. Vi er i ferd med å settes hundre år tilbake, og det har skjedd uten at noen har drøfta det eller avtalt det, man har gått helt utenom de tillitsvalgte. Det er helt avgjørende at vi får kontroll over arbeidstida og arbeidstidsordningene. Så får vi se om vi skal gå lovveien eller via tariffavtalene.

– Bygningsarbeidernes fagforening har, nær sagt som vanlig, fremma 85%-kravet når det gjelder minstelønn, det vil si at vi krever en minstelønn på 85 prosent av gjennomsnittslønna. Dette har vi krevd siden 2006, vi fikk riktignok et gjennomslag etter streiken i 2010, men vi er fortsatt ikke kommet lenger enn ca 78 prosent. Skal det endelig være mulig å komme i land med dette kravet?

– I Fellesoverenkomsten for Byggfag har vi to referanser til lønn – akkordlønna og minstelønna. Den første er plogen, den andre er gulvet. De henger sammen, og begge er like viktige. Gjennom allmenngjøringa tar vi jo et ansvar for hele bransjen. Hvis den strukturendringa vi ser nå fortsetter, altså at mer av produksjonen blir utført av bedrifter uten avtale, vil minstelønna bli ennå viktigere. Og det er jo også å demme opp for konkurransevidninga. At det ikke finnes et slikt av betydelig lavere betalte vil jo også være et pluss for de seriøse, organiserte bedriftene. Jeg mener vi må ha felles interesse av å holde det gulvet høyt, slik at det er en reell sammenheng mellom det generelle lønnsnivået og minstelønna. I andre bransjer regnes

man som lavtlønt om man er under 90 eller 85 prosent av gjennomsnittet. Er man under 80 prosent, slik som i vår bransje, er det et betydelig sprik. Det er usunt for hele bransjen og ikke bærekraftig. Jeg mener det er viktig og riktig at 85%-kravet holdes høyt og at vi prioriterer minstelønna.

– Til slutt: Hva vil du si til medlemmene nå et halvt år før oppgjøret?

– Vi veit at om vi skal ha gjennom noen store ting i dette oppgjøret, så vil det bli krevende. Som alltid er det viktig å forberede seg godt. Kravene må være godt kjent blant medlemmene, og vi må prioritere de riktige og relevante kravene, og vi må være klare for i ytterste konsekvens sette makt bak kravene! Arbeidsgiverne må forstå at vi mener alvor, og det betyr at vi må snakke om kravene på klubbmøter, vi må gjøre forberedelser ute i bedriftene og vi må være klare for en streik, om vi skulle komme dit!

Kravene

Det er kommet inn over to tusen forslag til tariffoppgjøret fra de lokale avdelingene. De tre fagforeningene som står bak Bygningsarbeideren har også levert en rekke krav. Noen er sammenfallende, andre er særegne for den enkelte foreningen. Her er noen av kravene:

- Alle foreningene ønsker forbundsvist oppgjør, og alle ønsker å tette hull i AFP-ordningen.
- Avd 600 og 601 ønsker at minstelønna skal være på 85% av gjennomsnittslønna.
- Avd 600 og 601 ønsker økning i bastillegget.
- Avd 600 og 601 ønsker innskjerping av arbeidstidsordningene og at julaften og nyttårsaften er fridager med betaling.
- Avd 1 og 600 ønsker en presisering av km avstand for dagpendling.
- Avd 600 og 601 ønsker bedre kompetansebestemmelser.
- Avd 1 ønsker ansiennitetstillegg.
- Avd 600 og 601 ønsker sterkere bestemmelser når det gjelder kvartsstøv og asbest.
- Avd 600 og 601 ønsker at det skal være mulig med temporeduksjon ved lokale forhandlinger.

Staten og kapitalen finansierer kriminalitet

Sida vid sida, tillsammans hjälps de åt

Staten och kapitalet, de sitter i samma båt

Fast det är inte de som rör, som rör så att svetten lackar

Och piskan som kittlar, kittlar inte heller

Deras feta nackar

Ebba Grøn, Staten & kapitalen

Tekst og foto: Lars Mamen, Fair Play Bygg Oslo

Fair Play Bygg Oslo og omegn har i fleire år varsla om saker med såkalla «registerkriminalitet». Det dreier seg om smarte kriminelle som utnyttar offisielle register som til å sende inn falsk informasjon og bruke denne informasjonen til å drive bedrageri. Både staten og banknæringa og andre som gir kreditt tapar enorme summer på dette. Det er uforståeleg at ingenting har blitt gjort!

Foretakregisteret i Brønnøysund er inngangsporten til denne type kriminalitet. Det er her alle norske føretak (bedrifter og organisasjonar) få opprette organisasjonsnummer, rapportere roller i bedrifta, sende inn rekneskap med meir.

Kriminelle har funne ut at det er lite eller ingen kontroll av kva opplysningar som blir sendt inn til Brønnøysund, så lenge det er gjort formelt rett. Det har skapt store moglegheiter for å svindle staten og næringslivet.

Metoden er enkel:

1. Kjøp eit selskap med historie
2. Sett inn ein stråmann eller stråkvinne som dagleg leiar og styreleiar
3. Send inn falske rekneskap
4. Send inn falske lønsopplysningar på personar som ikkje utfører arbeid eller mottek løn, men som er registrert som arbeidstakarar
5. Send inn krav om refusjon av MVA, moms
6. Bruk falske rekneskap til å få kreditt på byggjevarer, luksusbilar og drivstoff eller andre varer som kan kjøpast på kreditt
7. Ikkje betal og la stråmannen sitte att med ansvaret for svindelen.

Falske rekneskap blir brukt som grunnlag for kredittvurdering i bankar og andre som gir kreditt. Ved å søkje kreditt ei rekkje stader samtidig kan kriminelle få ut ei mengde varer før inkassosakene byrjar å koma og kreditten blir stengt. Falske lønsopplysningar brukast til å søkje lån på «arbeidstakarar» eller søkje ulike trygdeordningar som lønsgaranti, sjukepengar eller foreldrepengar. Skatteetaten og NAV kontrollerer ikkje at løn faktisk har gått ut på konto, berre at det er registrert i A-meldinga!

Eit selskap som Fair Play Bygg har varsla om gjekk konkurs i sommar, Østre Aker Entreprenør. Her hadde bustyrar gjort eit grundig arbeid med burapporten. Han konkluderte med:

- Rekneskapen som vart sendt inn for 2024 var openbert falsk. Det var berre ein post som viste «*opptent men ikke fakturert inntekt*» på 4,5 millionar kroner.
- Styreleiar var «stråmann» og hadde i «svært liten grad kunnskap» om selskapet
- Berre tre beløp kom inn på konto i 2024 og staten, ved Skatteetaten betalte ca 520 000 til selskapet for refusjonskrav på MVA
- Kontoutskrift viste at selskapet brukte inntektene frå staten til å kjøpe gull, gullet var ikkje i buet ved konkursen
- Ved konkursopning var det gjeld i selskapet på 11,6 millionar, for det meste varer og tenester

Bustyrar skriv dette om årsaka til konkursen:

De bakenforliggende årsakene til konkursen synes å være at Selskapet har blitt benyttet

som et instrument for å få kreditt fra leverandører. Ved å føre feilaktig og misvisende regnskap har Selskapet fremstått som en solid entreprenørvirksomhet for omverdenen. Dette ga Selskapet mulighet til å kjøpe byggevarer, mobiltelefoner, data og annet it-utstyr mv., på kreditt. I løpet av det første halvåret i 2024 har Selskapet på denne måten hentet ut byggevarer og andre eiendeler for over kr 10 millioner kroner fra fornærmede leverandører.

Bustyrar finn at det har skjedd ei rekkje straffbare forhold, som grove brot på regnskaps og bokføringsloven og straffeloven.

Fair Play Bygg Oslo og omegn har sendt to varsel på Østre Aker Entreprenør, eit frå april 2024 der vi varslar om moglege forsøk på bedrageri og eit frå juli 2025 der vi har funne ein byggjeplass i Kongsberg der Østre Aker Entreprenør har utført arbeid og brukt byggjevarer som ikkje er betalt.

I denne og tilsvarende saker hentar kriminelle ut milliardverdiar. Dette er ikkje kriminalitet utan offer, sjølv sagt tapar staten og kapitalen enorme summer, men det som bekymre oss meir er korleis kriminelle utnyttar stråpersonane og arbeidstakarane som arbeider (svart) i desse verksemdene. Heilt utan rettar og med kriminelle bakmenn som utnyttar dei.

Dei siste sakene frå kriminaliteten i Oslo, Romerike, Sarpsborg og Lillestrøm viser tydeleg at dette er kriminelle med stor valdskapital, som kan bruke vald, skyte, sprengje eller kidnappe folk som ikkje er lojale, finansiert av staten og kapitalen.

.....
(Foto: Austin Ban,
Unsplash)

Støv som dreper

Tekst: Petter Vellesen

Selv om helsefarene ved kvartsstøv har vært kjent siden mellomkrigstida, er det overraskende lite fokus på det i våre dager. I 1938 reiste den framtidige helsedirektør Karl Evang rundt med et foredrag om silikose eller såkalt steinlunge. «Støv som dreper», kalte han foredraget. Konklusjonen var at silikose var svært farlig for den enkelte, men at det allikevel ikke var noen grunn til panikk. «Med de gode tekniske hjelpemidler en har i dag er det håp om at sykdommen i løpet av et par mannsaldre vil være helt utryddet,» kunne han optimistisk avslutte foredraget. Men Evang tok feil. Kvartsstøvet medfører betydelige helseplager den dag i dag.

Våre kamerater i Heismontørenes fagforening har tatt opp igjen kampen mot kvartsstøv på byggeplassene, og de har også fått inn bestemmelser om dette i sin overenskomst. Men det er på tide at alle bygningsarbeidere får opp øynene på hvor farlig dette støvet kan være. En ny rapport fra STAMI (Statens arbeidsmiljøinstitutt) viser nemlig at mer enn halvparten av arbeiderne som driver med riving, pigging og rydding blir utsatt for helsefarlige mengder av støvet. Ikke nok med det, rapporten viser at over 20 prosent av prøvene på randsonepersonalet også oversteg grenseverdiene. Med randsonepersonell

menes de som ikke jobber direkte med riving og liknende, men som jobber i bygget med andre oppgaver. Det er vel ikke mange bygningsarbeidere som ikke har opplevd at det rives, feies eller pigges i nærheten.

De oppgavene som i følge rapporten ga de høyeste nivåene av respirabel kvarts – altså den fraksjonen av kvartsstøvet som gir negative helseutfall – er pigging, sliping og skjæring, samt kasting og rydding av betong og mur. De arbeiderne som jobber med slike oppgaver bruker forhåpentligvis «alltid» støvmaske, men om maska ikke er godt nok tilpassa er det ikke mye hjelp i den. De som driver med kjerneboring er ikke så utsatt. For det første brukes det alltid vann ved disse operasjonene, og dessuten står ofte arbeideren et lite stykke unna. Men det er viktig at slammet fjernes umiddelbart, før det tørker og virvles opp igjen. Da er det like farlig.

Randsonepersonellet, typisk forskalings-snekkere, tømrere og murere, i tillegg til formenn, bruker i liten grad støvmaske når andre gjør arbeidet. Rapporten peker på at denne gruppa ofte ikke er klar over omfanget av sin egen eksponering. Støvmaske er heller ikke alltid en tilstrekkelig løsning. Det er viktig å sikre god ventilasjon ved slike støvende arbeider, og siden mange av disse byggene er lukkede og har begrenset naturlig lufting er det viktig å sørge for tilstrekkelig mekanisk ventilasjon. Dersom man hadde

fokusert mer på denne problematikken hadde det vært mulig å planlegge med støvreduserende tiltak i forkant av arbeidet.

Rapporten konkluderer med at «Kunnskap og opplæring er avgjørende i arbeidet med å kontrollere støv- og kvartskonsentrasjoner i denne bransjen. Det er viktig at bransjen i fremtiden retter mer fokus mot denne problemstillingen, også i de tidlige fasene av byggeprosjektene.» Vi slutter oss gjerne til den konklusjonen, og mener at det er paradoksalt at i 1938 riste selveste helsedirektøren rundt med farebudskapet, mens det i dag blir bagatellisert.

STAMI (2025). Kartlegging og karakterisering av eksponering i byggebransjen ved riving og renovering av bygg, årgang 26, nr. 4, Oslo: Statens arbeidsmiljøinstitutt

.....
Faksimile fra avisa 1ste Mai 9. juli 1938

Vi har 350 tilfeller av silikose i Norge, men om et par mannsaldre vil sykdommen være helt utryddet.

Se til Wien!

Tekst og foto: Petter Vellesen

Boligpolitikk er et av vår tids brennende temaer og om man ikke klarer å utvikle en politikk som gjør det mulig for vanlige folk å skaffe seg en rimelig bolig i rimelig nærhet av der man arbeider, sitter vi på en udetonert bombe. Bygningsarbeideren har tidligere skrevet mye om dette, og i forrige nummer hadde vi artikler fra Paris, København og Berlin, altså steder hvor man har forsøkt en annen vei enn den rent markedsmessige.

Men det er allmenn enighet om at det er i Wien, Østerrikes hovedstad, man har kommet lengst i å utvikle en boligpolitikk på kommunalt plan, en politikk til beste for innbyggerne. Wien er boligpolitikkenes fyrtårn. 220 000 av Wiens 650 000 leiligheter er kom-

munale utleieleiligheter. De har relativt høy standard og er rimelige, for ikke å si billige, å bo i. Det politiske målet er en gjennomsnittlig leie på 10 € per kvadratmeter per måned. Det vil altså si en månedsleie på 6600 kr for en leilighet på 55 m². Til sammenlikning må man nok opp i det tredobbelte for noe tilsvarende i Oslo.

Alle de kommunale boligene i Wien er utleieboliger, og det er ikke forbundet med noe negativt å bo i leid leilighet, framfor å eie selv, tvert imot er det ganske lukrativt økonomisk. Leiekontraktene er tidsubegrensede og man kan føre dem over til neste generasjon. I Wien er det leie som er normalen og det øvrige boligmarkedet er rådyrt og uinteressant.

For å få tildelt leilighet må man tilfredsstillte visse kriterier, men nåløyet er ikke veldig trangt. For det første må man være i en

«prekær» boligsituasjon, det vil si være husløs eller bo veldig dårlig eller dyrt. For det andre kan man ikke tjene under 3800 euro i måneden, men siden gjennomsnittet er 2000 euro er nok dette kravet overkommelig for mange. Dessuten må man ha bodd i Wien i to år sammenhengende.

Boligpolitikken i Wien er altså svært populær i befolkningen. Den fører ikke bare med seg at det er mulig å bo i en storby uten å betale skjorta, den har også ført til en stor grad av jevnlikhet og integrasjon. Wien er ikke klas-sedelt i en «vestkant» og en «østkant». Dette er grunnene til at byen er et forbilde når det gjelder sosial boligpolitikk. Det er historiske årsaker til at det er slik, Wiens boligpolitikk har sin opprinnelse i Det Røde Wien, den arbeiderstyrte byen 1920-1934, og også den gang et ideal når det gjelder hvordan en kommune kan drives.

Over tusen demonstranter møtte opp i et surt høstregn for å kreve Oljefondet ut av Israel. Nestleder i Hentklubben, Mathis Marien, holdt en følelsesladet appell på vegne av de bygningsarbeiderne som deltok i den politiske streiken. (Foto: Magnus Hellstrøm)

Boligkomplekset Rabenhof i Wien er et av de mange kommunale boligbyggene som ble reist i mellomkrigstida, og som fortsatt er et populært bo-område.

Wien har altså en mer enn hundre år gammel tradisjon å bygge på. Men det er politiske grunner til at dette systemet kan fungere. For det første er de kommunale boligene subsidiert, først og fremst over skatteseddelen. Det er ikke bare de kommunale boligene som får støtte, men også andre ikke-kommersielle og kooperative prosjekter. Dermed er godt over halvparten av boligene unntatt fra de vanlige markedskreftene og underlagt politisk styring – og det var den andre grunnen. Til sist er det – som vi allerede har vært inne på – leielinja og ikke eierlinja som dominerer.

Det er altså store forskjeller mellom boligpolitikken i Wien og Oslo. Her hjemme dominerer eierlinja totalt, i den grad at vi nesten ikke kan snakke om noen politikk for leieboere. Boliger subsidieres her til lands også – med store beløp! Men det er gjennom fradrag av gjeldsrenter og dermed kommer disse subsidiene bare boligkjøperne til gode. Det har heller ikke vært noen særlig politisk vilje til å bygge opp en boligsektor skjermet fra markedsmekanismene. Det er bare SV og Rødt som har programfestet noe sånt. Heldigvis vedtok LO på sin siste kongress at «det må bygges ut en ikke-kommersiell leiesektor i Norge, herunder en sektor for allmennboliger som er rimelige, ikke-kommersielle utleieboliger som er tilgjengelige for vanlige folk.» Kanskje det er her nøkkelen ligger og at vi må se til fagbevegelsen for å finne løsningen.

Politisk streik for Palestina

Torsdag 27. november streiket vi i solidaritet med det palestinske folket. Kravet for den politiske streiken var «Stopp folkemordet – Oljefondet ut av Israel». Å gå til streik er det kraftigste kampfildet fagbevegelsen har. Vi la ned arbeidet for å kreve at menneskeliv prioriteres høyere enn profit, og at velferdsstatens inntekter ikke skal bygge på krig, vold og undertrykkelse.

Krigen i Gazas grusomme konsekvenser er godt kjent: Minst 69.000 mennesker har mistet livet, og 78 prosent av alle bygg er ødelagt eller skadet.

Til tross for våpenhvile og FN-vedtak er streiken dessverre fortsatt svært nødvendig. Siden våpenhvilen trådte i kraft, er over 200 palestinere drept og over 600 såret i israelske angrep på Gaza. Den humanitære situasjonen er katastrofal. Israel kontrollerer fortsatt nær 60 prosent av Gazastripen og kun fire prosent av landbruksjorda er uskadet og tilgjengelig. Befolkningen er kritisk avhengig av bistand over grensene Israel kontrollerer.

Mens krigen på Gaza har rast, har okkupasjonen og undertrykkelsen på Vestbredden nådd nye høyder. Palestinske hjem blir revet, infrastruktur systematisk ødelagt, mens israelsk annektering og utbygging av bosettinger fortsetter i et høyt tempo. Norsk Folkehjelp melder at over 10.000 palestinere på Vestbredden er blitt fordrevet av angrep fra bosettere og «sikkerhetssperringer» fra okkupasjonsstyrker siden 7. oktober 2023.

En fredsplan, utarbeidet av Trump, ble nylig vedtatt av FNs sikkerhetsråd. Den gir dessverre lite grunn til å hvile. Planen er urealistisk, og Israel later ikke til å ha intensjoner om å følge den. Tvert om har Israels sikkerhetsminister Itamar Ben-Gvir tatt til orde for arrestasjon av Mahmoud Abbas og likvidering av andre palestinske ledere.

«Vi må nå ta i bruk vårt sterkeste kampfildet»

Den skjøre våpenhvilen på Gaza har vart i én måned, den brutale krigen og folke-mordet i over to år, og den folkerettsstridige okkupasjonen av Palestina i snart 60 år. Når fagbevegelsen nå mobiliserer til streik, er det en anerkjennelse av at vi nå må ta i bruk vårt sterkeste kampfild for å bidra til å presse fram en slutt på folkemord og okkupasjon.

I juni overrakte Historikere for Palestina en rapport som viste at oljefondet var investert i minst 30 israelske selskaper som brøt med fondets etiske regelverk. En skulle kunne forvente at en arbeiderpartiregjering reagerer med å rette opp i bruddet. Denne regjeringen velger heller å svekke de etiske standardene som ligger til grunn. Verdens største statlige fond står nå uten troverdige mekanismer for etisk forvaltning.

Men selv om Stortinget har satt etikkrådet ut av spill, fritar ikke det regjeringa og Norges Bank fra et etisk og moralsk ansvar for egne investeringer. Det gjentas til det kjedsommelige at oljefondet ikke skal være et politisk virkemiddel. Men da oljefondet trakk seg ut av Russland etter invasjonen av Ukraina, skjedde det nettopp på bakgrunn av en beslutning på politisk nivå, ikke som følge av en anbefaling fra etikkrådet. Vi må kunne forvente at også Israels invasjon og okkupasjon får konsekvenser. Tvert om kan regjeringas vingeklipping av etikkrådet tolkes som et knefall for politisk press fra USA.

Tiår på tiår med okkupasjon, en brutal krig og et folkemord kan få enhver til å miste motet. Men internasjonalt press og kollektiv handling virker. Når vi sammen legger ned arbeidet i solidaritet med det palestinske folk, tvinger vi politikerne til å lytte. I fellesskap får vi til mer enn vi klarer alene!

Dette er en bearbeidet utgave av et innlegg i Klassekampen 25. november, undertegnet av 27 tillitsvalgte fra Oslo

Det hjelper å korte inn på kjeden!

Tekst: Petter Vellesen

I Norge har vi en bestemmelse om at leverandørkjeden i bygg- og anleggsbransjen og renhold må begrenses til to ledd. Dette er en særnorsk bestemmelse, men fagbevegelsen i Europa vil gjerne at den innføres i EU. I fjor var en liten delegasjon fra Fellesforbundet med på en stor demonstrasjon utenfor EU-parlamentet. Et av kravene var nettopp at det måtte innføres strengere regler for bortsetting slik at man ved offentlige oppdrag bare kunne sette bort i ett, maksimum to ledd.

EFTAs overvåkningsorgan ESA har tatt det motsatte standpunktet, og i 2019 åpnet de en undersøkelse om hvorvidt denne regelen var i strid med EØS-avtalen. ESA lurte på om ikke bestemmelsen begrenser både den frie konkurransen, etableringsfriheten og friheten til å levere tjenester. At norske myndigheter mener at bestemmelsen er nødvendig for å begrense arbeidslivskriminalitet og sosial dumping betyr lite i denne sammenhengen. Riktignok har ESA innfunnet seg med Norges svar, og Direktoratet for offentlige anskaffelser og økonomistyring (DFØ) har justert forskriften noe. Dermed er denne striden er

nå bilagt og ESA har lagt den vekk. I EU ser det derimot ikke ut til å bli noen forandring. Arbeidsgiversida i BusinessEurope mener at bortsetting (subcontracting) er et strategisk verktøy for å «optimalisere ressursene». De mener at arbeidsforholdene i Europa er gode, og støtter ikke noen EU-overgripende tiltak for å begrense leverandørkjeden. Slik det ligger an nå, hører tydeligvis EU-politikerne mer på arbeidsgiverne enn på ETUC (europeisk fagbevegelse).

I Norge kom altså bestemmelsen inn i det nasjonale lovverket i 2017, etter at blant andre Riksrevisjonen og Kripos hadde advart mot lange kontraktsrekker. Riksrevisjonens rapport peker på at de «benyttes for å tildekke de ulovlige arbeidsforholdene som ligger 'i bunnen' av kjeden». Nasjonalt begrenser forskriften leverandørkjeden til maksimalt to ledd, men det er noen unntak som kan oppfattes som «hull». Det er for eksempel mulig å åpne for flere ledd hvis det er nødvendig for å sikre tilstrekkelig konkurranse. Leverandørkjeden kan også utvides for å sikre at oppdraget kan gjennomføres.

På den annen side har noen kommuner innført strengere regler, som i «Skiensmodellen» og «Oslomodellen».

I et nytt notat har FAFO undersøkt erfaringene med dette regelverket, og konklusjonen er at regelen er godt innarbeidet og lite kontroversiell. Undersøkelsene tyder på at bestemmelsen oppfattes som et «standardkrav». Bransjerepresentantene vurderer i liten grad ordningen som en utfordring, særlig ikke når man tar hensyn til unntaksbestemmelsene, som sikrer fleksibilitet.

Flere av virksomhetene oppgir selv å ha vært pådrivere for denne typen regulering, og minst en av bedriftene hadde allerede innført to ledd når forskriften kom, etter påtrykk fra de tillitsvalgte. Bestemmelsen ser også ut til å ha forhindret enda mer bruk av innleie. «Det som jeg prøver å styre unne, er f.eks. bemanningsbyrå. Men hvis lokale leverandører, for eksempel ulike elektrofirma, leier av hverandre, synes jeg det er en bedre løsning enn at det kommer inn et bemanningsforetak», sier en byggherre i kommunal sektor.

Alt i alt viser denne rapporten at det stort sett har vært uproblematisk å korte ned leverandørkjeden, til tross for hva europeiske arbeidsgivere måtte mene. Tvert om har det vært et nyttig redskap mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Men det er jo ikke sikkert at BusinessEurope ser på slikt som noe problem.

Rapporten finnes på fafo.no.

Frikjent for menneskehandel

Tekst: Petter Vellesen

I 2015 oppdaget belgiske fagforeninger uverdige arbeidsforhold under byggingen av kjøpesenteret Rive Gauche i byen Charleroi. Arbeidere fra italienske underleverandørselskaper ble rekruttert i Italia og deretter brakt til Belgia, hvor de jobbet opptil 12 timer om dagen, 6 til 7 dager i uken, for omtrent 800 euro i måneden, hvis de i det hele tatt fikk betalt. Saken ble anmeldt til arbeidstilsynet, men ble ikke fulgt opp.

Året etter kulminerte situasjonen ved at fem egyptiske arbeidere klatret opp på en kran for å kreve bedre arbeidsforhold og tre måneders uoppgjort lønn. Først da ble byggeplassen stanset, og nærmere 200 arbeidere (egyptere, bulgarere og kosovoalbaniere) ble avhørt. Undersøkelsene avslørte uverdige bo- og arbeidsforhold: utnyttelse, uoppgjorte eller svært lave lønninger, overfylte boliger, alvorlige sosiale brudd og to alvorlige arbeidsulykker.

Fire representanter for underleverandørselskapene som bygget kjøpesenteret ble etter hvert satt for retten og tiltalt for menneske-

handel og brudd på sosial straffelov. Etter ti års vandring i rettsapparatet falt dommen i oktober – de fire ble frikjent! Til tross for faktas tydelighet vurderte retten at de fremlagte bevisene ikke var tilstrekkelige til å tillegge de tiltalte ansvar. Belgisk LO (FGTB) og bygningsarbeiderforbundet CSC-BIE peker også på at retten tolket begrepet arbeidsgivermyndighet svært strengt og tilsvarende begrepet underleverandør svært vidt.

«Nok en gang fungerer det godt innarbeidede systemet med lange underleverandørkjeder slik at det blir mulig for uærlige entreprenører å gjemme seg bak så utvannede strukturer at det til slutt blir umulig å fastslå deres ansvar,» sier fagforeningene. «Denne dommen beviser hvor ineffektiv den gjeldende lovgivningen på området er. Solidaransvaret i hele leverandørkjeden som i teorien skulle gjøre det mulig å bekjempe sosial dumping effektivt, er langt fra å nå dette målet. Uten en endring av gjennomføringsmekanismen vil dette verktøyet forbli et vakkert løfte uten handling, ett till!»

Kilde: accg.be

Fagforeningene avslørte grove tilfeller av sosial dumping under byggingen av et kjøpesenter i Charleroi. Bakmennene ble frikjent.

Massive politiske streiker for Palestina

Tekst: Petter Vellesen

3. oktober i år inntraff den største generalstreiken i Italias historie. Det anslås at to millioner arbeidere samlet seg i gater og på torg i over 100 italienske byer. Dagen etter marsjerte mer enn en million i Roma. Demonstrasjonsstreiken var i første rekke rettet mot folkemordet i Palestina, men de protesterte mot lave lønninger og dårlige arbeidsforhold i samme slengen. Sånn gjør de det i Italia.

Streikebevegelsen begynte egentlig et par uker tidligere og hadde utspring rundt de store havnene. Der hadde de lenge hatt aksjoner for å blokkere våpenlast til Israel. 24. september kulminerte dette i en storstreik, som ikke bare innbefattet havnearbeiderne, men hvor også mye av kollektivtrafikken ble lammet. Septemberstreiken rettet seg eksplisitt mot Italias medvirkning i krigen i Gaza. «Blokker alt, med Palestina i våre hjerter!» var slagordet. De som sto bak denne streiken, var stort sett grunnplansorganisasjoner i fagbevegelsen. Etter hvert har de store fagorganisasjonene, som CGIL – som blant annet organiserer bygningsarbeidere – kommet med.

I Italia har de lang tradisjon for politiske streiker. Det er lov å aksjonere mot «alvorlige trusler mot arbeidernes sikkerhet», og i dette tilfellet har fagforeningene valgt å tolke blant annet Israels angrep på flotiljen Ship to Gaza som en slik trussel. Men den enorme oppslutningen bak streikene og demonstrasjonene skyldes ikke bare lovverket, italienske og palestinske grassrotorganisasjoner har i lengre tid samarbeidet målbevisst med fagforeningene om å bygge opp nettverk og delta på forenings- og klubbmøter for å fremme palestineres sak.

På denne måten er det arbeidsplassene og fagforeningene som er blitt spydspissen og de fagorganiserte arbeiderne som leder angrepet mot undertrykkningen av Palestina. Aktivistene er klare på at man ikke kan spille ut streikekortet til stadighet. I framtida vil man nok fokusere mindre på generalstreik enn på blokader og målretta aksjoner og kampanjer, men som aktivisten Stefano De Angelis sier: «Vi sa vi skulle blokkere alt, og vi gjorde det!»

Kilder: jacobin.com, thepolisproject.com, peoplesworld.org

I Bern sto byggeplassene stille mens bygningsarbeiderne demonstrerte under parolen «Vis respekt for arbeidet vårt!»

Det rører seg i Sveits

Tekst: Petter Vellesen

I løpet av november har bygningsarbeidere over hele Sveits tatt til gatene i demonstrasjonsstreiker. Protestene begynte i Bern og spredte seg siden som en stafettild til Geneve, Lausanne, Zürich, kort sagt til de fleste byene og kantonene i Sveits. I Geneve blokkerte demonstrantene Mont Blanc-brua, i Lausanne gikk 7000 bygningsarbeiderne gjennom sentrumsgatene – i to dager – og i Bern sto byggeplassene stille mens tusen bygningsarbeidere holdt møte og bestemte seg for å fortsette kampen. I Basel ble visstnok flere byggeplasser spraya ned med byggeskum av maskerte personer.

Disse protestaksjonene er ledd i opptrappingen til det sveitsiske tariffoppgjøret. Overenskomsten for bygningsarbeiderne, som omfatter 80 000 arbeidere i flere forbund, løper ut ved nyttår og i de forhandlingene som pågår nå har ikke arbeidsgiverne villet rikke seg en tomme. «Bygningsarbeiderne står nederst i kjeden. De må arbeide opp til ni timer per dag, for ikke å snakke om overtid,» sier sjefsforhandler Nico Lutz i fagforbundet Unia.

Kravene til bygningsarbeiderne er:

- Slutt på ubetalt reisetid til byggeplassen
- Betalt morgenpause – i andre bransjer er det for langt standard
- Kortere arbeidstid: Åtte timer hardt arbeid er nok
- Garantert dyrtidstillegg for å sikre kjøpekrafta

I Sveits er det vanlig med sektorvise paraplyoverenskomster hvor man ofte forhandler lenge før fristen utløper. Der som her til lands er det fredsplikt i tariffperioden, men om partene står langt fra hverandre kan man ta i bruk kortvarige demonstrasjonsstreiker. Det er det som skjer i disse dager. Imidlertid er streikefrekvensen i Sveits vanligvis veldig lav, sveiserne streiker minst i hele Europa. Derfor er disse voldsomme demonstrasjonsstreikene et ganske uvanlig fenomen.

Protestene begynte allerede i mai, når en gravemaskin kjørte gjennom Zürich sentrum i spissen for tusenvis av illsinnte demonstranter som bar parolen «Vis respekt for arbeidet vårt!». Siden har det vært høy aktivitet og uro blant ellers så sindige sveitsere.

Kilder: unia.ch, swissinfo.ch, snbchf.com

Tømrer og Byggfagforeningen fyller 140 år!

Kanskje ikke så stort jubileum,
men en grunn til å stoppe opp og tenke seg om.

Tekst: Egil Roald Mongstad

I 1985 skrev Hallvard Tjelmeland foreningens 100 års historie. Det er en spennende bok som lett kan brukes som oppslagsverk

I 2010 produserte DeFacto heftet «Opposisjonsbyggerne», der jeg prøver å se foreningens siste 25 år, sett innenfra,

mens Paul Bjerke fra DeFacto tok et kritisk blikk på foreningen, sett utenfra. Kapitlene 9 og 16 gir gode innblikk i foreningens utfordringer og videre utviklingsmuligheter.

I år skal vi også gi ut et «festskrift». Innholdet baserer seg på intervjuer med de 4 siste lederne i foreningen; Egil Roald Mongstad, Ken Gordon Solfjeld, Alexander Hopland-Wøien og nåværende leder; Geir Olsen. Med bakgrunn i disse intervjuene skal Paul Bjerke

gjøre en vurdering av foreningens praksis og planer. Det skal komme ut i løpet av dette året.

Vi trenger alle ros og ris!

For å, forhåpentlig, pirre nysgjerrigheten til leserne av Bygningsarbeideren, skal jeg prøve å gi min egen vurdering av noen av de sakene som har preget Tømrer og Byggfagforeningen (TBF).

Organisasjonsmodellen. TBF inneholder 3 ulike enheter som fungerer selvstendig, men i tett samarbeid:

Tømrer og Byggfagforeningen. En aktiv forening som legger stor vekt på egenaktivitet. Foreningen organiserer flere fag; tømrere, snekkere, taktekkere, blikkenslagere og montørgrupper. Foreningen har godt besøkte tariffkurs, der mange medlemmer blir skolerte i overenskomsten og akkordarbeid/tariff.

Målekontoret Byggfag skilt ut (i 2002) som en egen organisasjon, men med foreningsstyret som generalforsamling. Målekontoret har nok hatt tøffe perioder, men har hatt en svært god utvikling gjennom de siste årene. De klarer å ha driftsoverskudd og penger på bok. Det er ansatt nye, yngre oppmålere som har planer for å utvikle og forbedre sin virksomhet. Målekontorets leder, Trond Gundersen, har varslet at han vil ta ut pensjon fra nyttår.

Stiftelsen Byggfag (SB) har eksistert siden 1994. Det er en stiftelse som er kontrollert av Lotteri- og stiftelsestilsynet. Denne formen av stiftelse gjør at svært mye informasjon er

tilgjengelig for alle interesserte, og tilsynet kontrollerer at vi bruker stiftelsens midler i henhold til våre vedtekter. Jeg kan ikke gå gjennom vedtektene her, men alle SBs tiltak skal komme medlemmene av TBF til gode. SB har to flotte hytter på Fagerfjell i Nu-medal. Disse er nylig oppgradert og holder utmerket standard. SB gir støtte til utdanning og sosiale tiltak som styrker TBF. SB har solgt flere feriehem som var lite brukt og har derved større fonds til sin virksomhet. Det forventes ytterligere inntekter fra salget av Tømrernes Feriehem, Bæk.

Organizing Union. Vår tolkning og tilpasning av dette konseptet fra Storbritannia, har vi, for enkelthets skyld, kalt «Hjelp til Selvhjelp». Det betyr at TBF er innrettet på å yte assistanse for at medlemmene kan løse sine saker selv; alene, i grupper, i klubben, - eller via fagforeningen. Vi ønsker å hjelpe til med å skaffe kompetanse slik at flere saker kan løses ute. Vi ønsker ikke å overta medlemmenes saker, men bidra til å de løser dem selv.

Kontingent. TBF har en kontingent på 1,8% av bruttoinntekt. Tidligere hadde vi 2%, men vårt årsmøte vedtok i 2004 å sette kontingenten ned. Det er selvsagt en utfordring, og forutsetter en stor grad av aktivitet fra våre medlemmer, akkordlag og bedriftsklubber. Et medlem som tjener 700 000,- ville betalt 14 000,- med den gamle kontingenten, med nåværende kontingent betaler våre medlemmer 12 600,-, 1 400,- mindre. Så vidt jeg vet er det ingen planer om å endre denne kontingenten. Men det legger et press på TBF for å bidra til aktivitet blant medlemmene, uten å kunne ansette folk på kontoret.

Basskolen. Tanken om å skolere basene har levd lenge i TBF. Siden 90-tallet har vi sett behovet for å skolere nye baser, gi påfyll og oppdatering til de erfarne, - og for gi basene et dokumenterbart kompetansebevis som står i forhold til den viktige jobben de gjør. Akkordlag, ledet av dyktige baser er selve motoren i lønnsutviklingen for våre medlemmer og en forutsetning for levedyktige bedrifter. På begynnelsen av 2000-tallet ble det i samarbeid med Teknologisk Institutt laget et pilotprosjekt for Basskole som fikk støtte av VOX. Av flere praktiske grunner ble dette prosjektet ikke fulgt opp. Tellef Hansen fra DeFacto lagde et 3-dagers basskoleringsopplegg som ble gjennomført i noen bedrifter før det gikk i dvale. I de siste årene har leder på Målekontoret Byggfag, Trond Gundersen tatt opp igjen tanken om en Basskole, men denne gangen i samarbeid og under ledelse av

Fagskolen i Oslo. Tellef Hansen har igjen vært en viktig samarbeidspartner og pådriver. Resultatet er at det vil bli arrangert en pilot-Baskole våren 2026. Det er bare å hive seg på!

Stockmanns Hammer. Denne varslings- og ytringsfrihetsprisen ble stiftet i 2005. Bakgrunnen var at Hms-koordinator ved 'Nytt Operabygg i Bjørvika, Knut Farholm, kontaktet TBF på vegne av 4 polske tømrere som var utsatt for sosial dumping og falske kontrakter. De 4, anført av Pawel Mottyka, viste stort mot og sto frem og bidro til å rydde opp. Vi i TBF syntes de fortjente heder for sitt mot og slik ble tanken om Stockmanns Hammer født. Det ble inngått en avtale om at Stiftelsen Byggfag skulle administrere og finansiere denne prisen, som i dag er på kr. 50 000,- og en gylden hammer. Prisen er delt ut de fleste år siden dette og sist i 2024, Stockmanns Hammer har en utmerket jury som arbeider med å vurdere nye kandidater. Juryen har også arrangert seminarer om varslings- og ytringsfrihet i arbeidslivet. «Fagforeninger trenger varslere og varslere trenger fagforeninger».

Økonomi og beslutning. Stiftelsen Byggfag har, i samarbeid med TBF jobbet for å opparbeide en selvstendig økonomi. Money talks, heter det visstnok. Vi synes det har vært betryggende at vi, etter flere magre år, ser ut til å kunne opparbeide en viss økonomi i SB, i TBF og i Målekontoret Byggfag som gir oss et litt større lokalt handlingsrom. Flere av de positive sidene ved TBF & co ville vært umulige uten et økonomisk handlingsrom, Basskolen, framgang på målekontoret, Stockmanns Hammer m.m. ville ikke sett dagens lys uten en «grunnplansøkonomi». Men det aller viktigste er nærheten til våre medlemmer, til akkordlagene og til faggruppene. Uten dette hjelper det lite med penger. Og jeg håper at Tømrer og Byggfagforeningen, Stiftelsen Byggfag og Målekontoret Byggfag fortsetter å være dristige og nytenkende for å bli bedre redskaper i våre medlemmers hverdag.

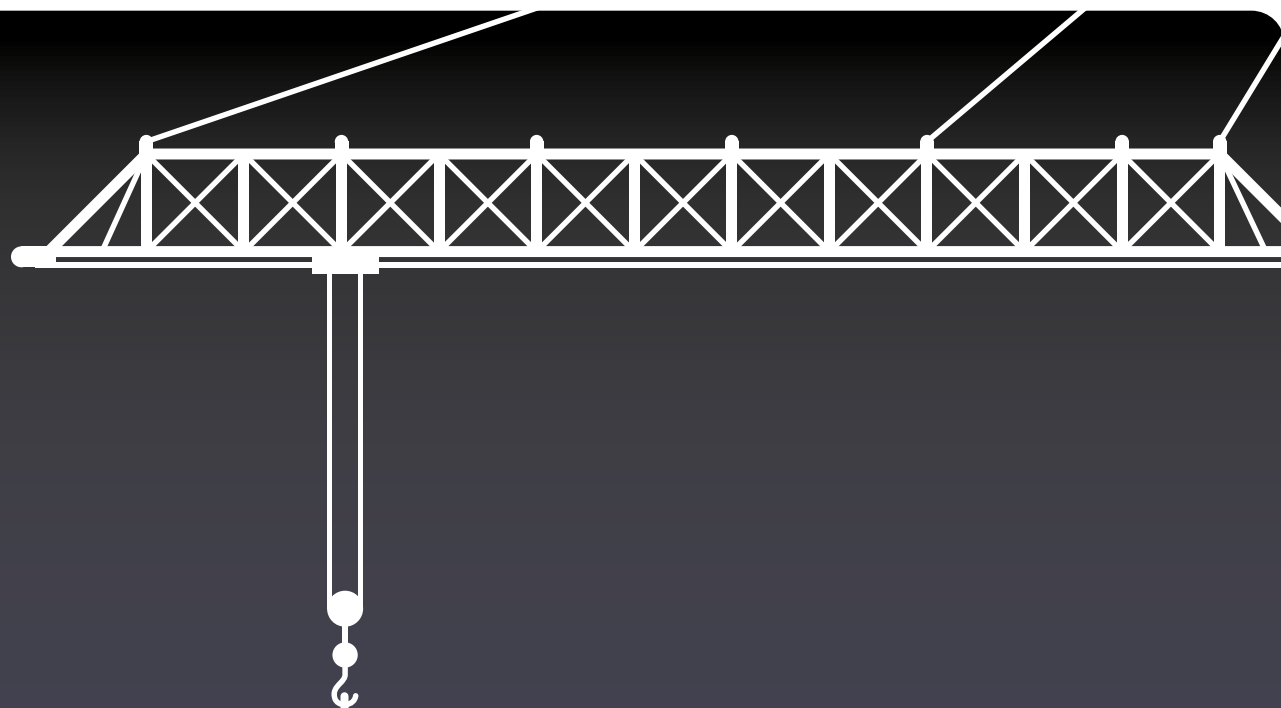
PS

Det må være lov å skryte litt av en 140-års-jubilant! Det betyr jo ikke at alt er såre vel. Som mange andre foreninger opplever vi at det er krevende å holde fagforeningstanken levende. Vi skulle gjerne vært bedre til å rekruttere nye medlemmer og til å beholde de «gamle». Men vi jobber med saken!! Vi er glade for at byggebransjen i østlandsområdet har flere oppegående fagforeninger! Vi håper på å utvikle samarbeidet mellom oss.

Gratulerer med dagen alle sammen!

.....
Arbeidsforholdene har forandret seg mye gjennom 140 år, men tømrerne er fortsatt den største yrkesgruppa innen byggfagene. Bildet viser tømmermenn i Oslo på 1930-tallet.
(Foto: Arbeiderbevegelsens Arkiv og Bibliotek)

Hans Børli:

NYTTÅRSNATT

Klokken har slått tolv.
Tankenes rotteføtter rasler
i dyngen av visne dager.

Og store menns
trådløse nyttårsløfter
ligger som en lukt i lufta.
Som eimen av hundepiss på portstolpene.

Lille mann –
du i huset der
med snøskuffe ved døra
og pappstjerne i vinduet –
atter et år skal du bære
Jorden på dine smale skuldre.

(1974)

